

17
1.
17
1.
2
17
B
17
1.
17
1.
17
1.

1708.

1. von den Velde, Cornelius : De pluribus safe-
ragiorum in causis religionis.

1709.

1. Waldschmidt, Johann Wilhelm : Ueber ein Diversis
retrahentibus potior?

1711.

Zunnschliffers, Hermann Philippus : De jure
ignotorum.

1712

1. Waldschmidt, Joh. Wilhelm : De eo, quod justum
est in Dispari regionum mensura.

1713.

1. Nieder Philip Christianus : De incolato
inter antecessorem et successorem controverso.

1714.

1. Waldschmidt, Joh. Wilhelm : De contrivis Diversarum
Germaniae regionum.

1714.

2^a, 6. c. Wemerus, Joh. Georgius: De pactis Sola
= Libus 2. Suppl. 1714: 1742.

1715.

1. Buecht, Johann Ludovicus: De testamento caeci.
2. Buser, Johann David: De reviviscencia
testamentorum
3. Waldschmidt, Johann Wilhelm: De legato creditoris
relieto in seipsum impubendo. 2 Suppl.

1716.

1. Waldschmidt, Johann Wilhelm: De dominibus
propriis Haereticis.
2. Witt Winkler, Berthold Helfrich: De potestate
judicis in differentiis reorali et fundata
in l. 40 D. de judiciis

1717

1. Waldschmidt, Johann Wilhelm: De coelata
nuptia

1717

2. Waltschmidt, Joh. Wilhelm : De possessione
episcopali effectibus inter gentes.

1748

19. 6. Waltschmidt, Johann Wilhelm : De malis Dei
in
Canariis . . . 2 Sept. 1718 : 1748

21. 6. Waltschmidt, Joh. Wilhelm : De mutatione
insignium et sigillorum S. R. I. Statuum.
2 Sept. 1718 : 1746.

1717
1718
1719
1720
1721
1722
1723
1724
1725
1726
1727
1728
1729
1730
1731
1732
1733
1734
1735
1736
1737
1738
1739
1740
1741
1742
1743
1744
1745
1746
1747
1748
1749
1750
1751
1752
1753
1754
1755
1756
1757
1758
1759
1760
1761
1762
1763
1764
1765
1766
1767
1768
1769
1770
1771
1772
1773
1774
1775
1776
1777
1778
1779
1780
1781
1782
1783
1784
1785
1786
1787
1788
1789
1790
1791
1792
1793
1794
1795
1796
1797
1798
1799
1800

E. 18. num. 13.

40

DISPUTATIO JURIDICA
DE
PLURALITATE
SVFFRAGIORVM
IN CAUSIS RELIGIONIS

QUAM
DIVINI NUMINIS AUSPICIO

IN
ILLUSTRI CATTORUM ACADEMIA
MARBÜRGENSI,

P R Æ S I D E

VIRO AMPLISSIMO, CONSULTISSIMO,
ATQUE EXCELLENTISSIMO, DOMINO

CORNELIO van den VELDE,

J. U. D. ET PROFESSORE ORDINARIO
CELEBERRIMO,

DOMINO, PATRONO, HOSPITE AC PRÆCEPTORE,
OMNI HONORIS CULTU PROSEQUENDO,

Publico Eruditorum Examine

In Ictorum Auditorio.

Ad Diem Augusti MDCC VIII.

submitit

JOHANNES JACOBUS LEO,

Helvetio-Tigurinus,

Responsurus Auctor.

Marburgi Catt. Typis Hæred. Joh. Jodoci Kürfneri, Academ. Typogr.

188
P. 281

VIRIS

*MAGNIFICENTISSIMIS, AMPLISSIMIS, PRÆ-
NOBILISSIMIS, PRUDENTISSIMIS*

- DN. HENRICO ESCHERO } Inclytæ Reipublicæ *Tigurinae* Con-
 DN. ANDREÆ MEIERO } sulibus, Patriæ Patribus optimis.
- DN. JOH. LUDOVICO HIRZELIO } Pro Consulibus Amplissimis.
 DN. MATTHIÆ LANDOLTO }
- DN. JOH. HENRICO RHONIO, *Ærarii publici Excuratori Solertissimo.*
- DN. CASPARO de MURALTO, Senatori gravissimo, Oeconomiam Redituum Ecclesiasticorum summa cum laude defuncto, Avo omni, quæ Nepotem decet, pietate colendo.
- DN. JOHANNI RHONIO, Tribunitiam dignitate corrusco.
- DN. JOHANNI FRISIO, Tribuno plebis spectatissimo, & rei frumentariæ Præfecto meritissimo.
- DN. JOH. JACOBO LEONI, Senatori gravissimo, Districtus Groningani, ut & ad Patriæ Defensionem delectorum militum Chiliarchæ strenuissimo, Præfecturæ Groninganae & transalpini Comitatus Locarnensis Ex-Præfecto meritissimo, Parenti omni filialis amoris & obsequii cultu æternum prosequendo.
- DN. ANDREÆ MEIERO, Tribunitia dignitate conspicuo, Equitum Magistro strenuissimo.
- DN. JOHANNI HEIDEGGERO, Senatori prudentissimo.
- DN. JOH. CASPARO LANDOLTO, Senatori spectatissimo, reique Venatoriæ Præfecto summo; Susceptori è sacro Baptismatis fonte ætatem colendo.
- DN. JOH. CONRADO ESCHERO, Mercatori florentissimo, Affini fraternam pietate prosequendo.

ut &

ut &

**VIRO MAGNIFICO, ADMODUM REVERENDO,
CLARISSIMO, DOCTISSIMO**

**DN. JOH. CASPARO HOFMEJSTERO, in Illustri Athenæo Ti-
gurino Linguae Græcæ Professore celeberrimo, p.t. ejusdem
Scholarchæ Magnifico, & Ecclesiæ Cathedralis Canonico
meritissimo,**

**Dominis, Patronis, Fautoribus, Avo, Parenti, Cognat-
tis, obsequiosissimè devenerandis,**

Vitam longævam,

Valetudinem non interruptam,

Anima corporisque felicitatem

Propriis ipsorummet votis

Respondentem

Ardentissimè vover.

Simul ac

Dissertationem hanc,

Studii sui Juridici & Historici Patrii Primitias,

Eà, quâ par est, observantiâ

Offert, dat, dicat, consecrat.

Tantum Nominum

Cultor devotissimus

JOHANN: JACOBUS LEO,
Auctor.

A 2

Cum

CUM DEO.

Praefatio.

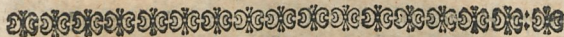
Linter multa, variaque media, quibus ad Prudentiæ Politicæ comparandam notitiam niti & contendere solent, qui non tantum sibi, sed & aliis, Deo & Patriæ cum primis natos se esse norunt, non infimum, sed penè supremum sibi vindicat locum *Historia Patriæ* veteris ac recentioris amor & diligens lectio; Ea enim, ut *Historia omnis*, teste Cicerone l. 2. de Orat. c. 9. est *testis temporum, Lux Veritatis, vita memoria, magistra vitæ, nuntia vetustatis*, cum juxta Livium *praefat. l. 1. illud præcipuè salubre & frugiferum sit, omnis te exempli documenta in illustris posita monumento intueri, unde tibi, tuæque Reipublicæ quod imitere capias, inde sedum inceptus, sedum exitus, quod vites; hanc igitur gratus & ingenus Patriæ alumnus sine ignaviæ*
de-

dedecore, damnoque maximo ignorare nequit; incitat enim ad illam excolendam Patria ipsa, Ciceroni, *communis omnium nostrum Parens*, quã nihil dulcius, nihil charius nobis esse soleat; ad quam amandam legem non scriptam, sed natam, non didicimus, non accepimus, non legimus; verum ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus; ad illam non ducti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus; stimulant quoque ingentia alia commoda, quibus recensendis nunc supersedemus; hac igitur de causa inde à primis unguiculis hoc mihi fuit otium, hoc negotium, hoc studium, hic labor, ut nobilissimarum harum literarum mihi compararem notitiam, eritque etiam deinceps, ne Patriæ alme inutile pondus vel degener civis existam; Ex imensa autem illa rerum magnarum messe, quas domestici Annales contemplandas sedulo Lectori sistunt, imprimis notanda venit *Pax Religiosa* post Bellum Capellanum ob Religionis Reformationem inter Helvetios Anno 1531, exortum, subsecuta, ex qua, dum quidam, præsertim *Auton Clarus Theologice* ante decennium, ni fallor, editæ,

varia extorquere verbisque ejus varium &
 manifestè repugnantem sensum affingere
 non erubescunt, præcipuè in Materia de
Pluralitate suffragiorum in causis Religionis;
 hinc non verendum mihi puto nequis
 dicam mihi impingat,
 si Divina adjuvante gratia & veritate Duce,
 paucis & quantum per ingenii tenuitatem
 licebit, de hac materia, primò in genere, &
 dein in specie quoad supradicti Autoris ob-
 jectiones, speciminis Academici loco disse-
 ram, quod ut B. L. amica mente perlegere,
 meisque porrò conatibus favere
 dignetur, est quod enixè
 contendo.

Thes. I.

Theſ. I.

Non una est in hoc universo rerum agenda-
rum & judicandarum ratio & modus. Rarò
enim unius arbitrio, potissimum, si quæ
sunt arduæ, res expediuntur, sed plerumque,
qualem cunque etiam respiciamus Reipubli-
cæ formam atque statum, plurium consiliis
atque sententiis. Ubi verò per plures res agitur, ut illi
finem sibi propositum, administrationem scilicet justitiæ,
& tuitionem jurium ac rerum, assequantur, requiritur in
primis eorum consensus, quo deficiente tantum sibi sunt
impedimento, atque negotia penitus irrita redduntur.
Cum verò difficile sit, ut omnes consentiant, etenim

Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.

& quod uni videtur, alter non statim recipit, dum nullus
prudenter vinci, aut in jure pari alteri cedere vult,

Nec quisquam quod non placet, sibi judicat æquum.

indeque fieri potest, ut negotiorum ac litium nullus ferè
existat finis, hinc ne incepta careant exitu & collegium dila-
batur, in id maximè incumbendum, ut videatur, quomo-
do contrariantes invicem sententiæ seu suffragia conci-
lientur, alternantis judicii dubitatio tollatur, & multitudo
ad unitatem & concordiam redigatur.

II. Duplex autem est concordia, una plena ac vera,
quando scilicet omnes in idem unanimi ore ac voto con-
currunt; Cum autem universi, ut consentiant semper
difficile, immò penè impossibile sit, propter naturalem il-
lam hominum ad dissentiendum facilitatem *l. 17. §. 6. de
recepte.*

recept. & qui arbitr. hinc altera locum habet, quando ad-
est plurium consensus, & tunc si major pars consentiat, per-
inde ac si omnes consentirent, reputatur. Quæ autem
num ubique & omnibus omninò in negotiis, vel in quibus
Iocum sibi vindicare queat, atque adeo etiam in causis Re-
ligionis ut *Auctor Clavis Themilogicæ* opinatur, id erit
nunc indagandum, & pro Regula ponendum, quod in
omnibus negotiis, quæ per plures aguntur, ea sit preferen-
da sententia reliquis, quæ pluribus suffragiis nititur; eiq;
Regulæ tam diu est inhærendum, donec probetur contra-
rium & solida dentur rationes exceptionum. Et hæc qui-
dem regula probatur tam ex Jure Naturali, Gentium, quam
Civili, Canonico, Aurea Bullæ, aliisque constitutionibus
Imperii; ut optimè respondit Matthias Imperator in Co-
mitiis Imperii anno 1613. habitis. *Es sollen durch die
particular Ursachen die gemeine Deliberationes billich
nicht gehindert werden/ in denn I. der Natur II. aller
Dölcker Recht III. der gülden Bull IV. denn Reichs-
Constitutionen und V. dem richtigen Herkommen
gemäß/ daß in dergleichen Berathschlagungen die
Majora die wenigern an sich ziehen: Arum de Comit.*
cap. 8. n. 32.

sub III. Primum igitur, cui consentaneum sit, ut regu-
lariter majora suffragia vincere debeant, est ipsammet
Natura, ut patet ex sequentibus rationibus I. Cum Ci-
vitas eo tantum sine ineatur, & summa rerum potestas in
ea certis personis ob id solum attributa sit, ut Jura singu-
lorum facta & recta permaneant, ad hoc autem obtinen-
dum maximè necessarium medium sit, ut negotia expe-
diantur, lites dirimentur, suum cuique tribuatur, & ita
locum habeat illud *ἕν κληῶς* (quod ad Civitatem requi-
rit Aristot: 2, Pol. 6,) ad quod efficiendum, ut ea celerius,
feli-

feliciter, minori invidia & strepitu, majori tranquillitate fiant, haud ullum commodius remedium invenitur, quam ut in collegio, ubi omnes æquali jure pollent, suffragia majora attendantur, & id, quod illi statuunt, pro concluso reliquorum habeatur; hinc hujus asserti veritas apparet, cum naturale sit, constituto jure & illud constitutum esse, quod necessarium medium sit, ad illud obtinendum; *arg. l. 2. de Jurisd.* 2. negotia aut secundum unum, aut paucos aut plures sunt decidenda, quia contrarium non datur, non autem decidi possunt secundum unum aut pauciores, quia dissentientium pars major est, & nulla ratio apparet, cur unus vincere debeat ex gr. decem &c.: ergo id fieri debet secundum plures, cum oculi plus videant, quam oculus, & majori numero minor insit; nec potest opponi, quod pauciora suffragia saniora esse queant. Ubi enim omnium æquale jus est, nemo sanè est, qui de eo judicare possit. 3. Sicut persona naturalis, si deliberat, inclinatur semper ad illam partem, ubi plures adsunt rationes, ita & Civitas seu Persona mystica inclinatur in illam sententiam, ubi plura adsunt suffragia, quia quicquid in corpore naturali sunt rationes, in hoc corpore mystico sunt suffragia. 4. pro parte majore etiam militat ratio Juris, quod ubi pars major sit, ibi & adsit major perspicuitas & prudentia; *singuli enim* (ut bene Plinius in *Paneg.*) *decipere & decipi possunt, nemo autem omnes, neminem omnes fefellerunt, & multi,* dicente Aristot. 3. *Polit.* 12. *rectius judicium, quam singuli ferunt.* 5. quilibet majora vota pro se amplectitur, igitur ex Regula illa Juris Naturalis, ut quod quis in alium statuit, eodem jure & ipse utatur, æquissimum est, ut & illis acquiescat contra se; ut hæc optimè, ut omnia solet, deduxit J. C. Trus incomparabilis *Illustris Dn. Coccejus in Disp. de eo, quod justum est*

B

circa

circa numerum suffragiorum sub Præsid. ejus habita à Fr. Mejero. Francof. ad Viadr. 1705. ita ut in hac re non sit cur laboremus & confugiamus ad præsumptiones Magni Grotii de Jur. Bell. & Pac. l. 2. c. V. §. 17. desumas ex intentione incuntium societatem, & aliorum rationes alias.

IV. Secundum, unde Imperator in negotiis peragendis pluralitatem suffragiorum spectandam esse contendit, est *Jus Gentium* scil. secundarium, sive quod hic mos ex necessitate & utilitate apud plures gentes in usu fuerit. Hebræos voluisse sequendam esse multitudinem, quæ reum absolvere, & liberare cupit, non tamen eandem si damnet, unico tantum voto superior existens, testatur Commentator quidam *ad Exod. 23, v. 1. 2. 3.* apud Athenienses id etiam observatum fuisse scribit Sigon. l. 2. *de Rep. Athen. c. 3. & L. 3. c. 4.* de Lacedæmoniis ex Plinio Nepote refert Etrodus l. 1. *rer. judic. c. 21.* apud Romanos lege cautum, M. Cælio teste, fuit, ut quod major pars judicaverit, id jus ratumque esset, Cicer. l. 8. *Epist. ad famil. 8, v.* Sigon. *de Antiq. Jur. Civ. Rom. c. 14.* apud Græcos extat constitutio Theodosii, ut in diversis sententiis potior numerus vincat, l. un. *Cod. Theod. de Respons. prudent.* vincit quoque pluralitas suffragiorum in Parlamento Galliarum Parisiensi supremo, Hottomann. *Franco-Gall. c. 27.* in curiis Regni Hispanici, Ant. Thesaur. *decis. 1. n. 1.* in supremo Lusitanæ Senatu, Anton. à Gama *decis. 1.* apud Veneros, Contaren. *de Rep. Venet. fol. 48.* apud foederati Belgii Ordines, Paul. Merul. *de Stat. Reip. Batav. fol. 155.* apud Neapolitanos Math. de Afflict. *decis. 1.* in Senato Sabaudico, Anton. Thesaur. *decis. 1. n. 2.* imò & olim in Comitibus Germanorum id usu observatum fuisse, vult Nicol. Cusan. l. 3. c. 33. *in concord. Cathol.* hinc generaliter in Senatus deliberationibus, Polyarchicoque statu, atque in omni

mni legitimo coetu majorem partem potioem esse dicit Bodin, *de Rep. l. 2. c. 7.* vide plura apud Klock, *de Contribut. c. 6. n. 41.* & seqq.

V. Quapropter & *Juris Romani* auctores, ubi à pluribus decernendum quid est, majoris partis scitum approbant v. *l. 19. ad Municip. l. 39. de Re judic. l. 17. §. 6. de Recept. qui arbitr. l. 3. quod cujusque univers. hom. l. 46. C. de Decurion.* unde & inter *Juris Civilis* Regulas relatam est referri ad univertos, quod à majore parte fit *l. 100. §. 1. de R. J.* consentit quoque *Jus Canonicum* v. t. t. X. *de his que sunt à Maj. part. in cap. cum inter Canonicos X. de Elect. in cap. Ecclesia vestra X. de Elect. & Elect. Potestat. in cap. quia propter X. de Elect. &c.* huic & sententiæ subscripserunt *Viri sapientes* alii, ut *Thucydides l. 5. κέρτων εἶναι δ, τι αὐτὸ πλεον* & *Αριστοτέλι, Aristoteles Polit. IV. κέρτων τὸ τοῖς πλείοσι δίζεν.* *Livius l. 1. c. 32.* *Inde alii rogantur, quandoque pars major horum, qui aderant, in eandem sententiam ibant, bellum erat consensu fieri solitum.* *Curtius l. 10. Eo, quod major pars decreverit, stetur.* *A. Gell. Noct. Attic. de reo, septem judices cognoscunt, eaque sententia sit rata, quam plures de eo numero dixerint.* *Plin. l. 6. Ep. 13. singulis re integra dissentire fas est, peractâ, quod pluribus placuisset, cunctis tenendum:* vide & *Grot. de J. B. & Pac. l. 2. c. 5. §. 17. Puffendorff. de Jur. Nat. & Gent. l. 7. c. 2.*

VI. Tertia *Cæsaris* ratio ex *Aurea Bulla* arcessitur, qua *Cæsar* per majorem partem *Electorum*, quo tamen nullum gravius negotium in deliberationem deduci potest, eligitur §. *prestato* & §. *postquam* tit. II. *de Elect. Rom. Reg.* major autem pars hic censebitur ea, l. quæ intuitu totius *Collegii Electoralis* major est, non intuitu eligentium. Si enim duo eligerent *Titium*, duo *Cajum*, tres *Sempronium*, tunc omninò nullus esset electus *A. B. tit. II. §. Bassi*

aber Sie/oder ihrer mehrertheil etc. Sinolt. Schütz *de Jur. publ. vol. 1. Exerc. 2. thes. 15. lit. C.* II. major intelligenda respectu presentium Electorum, absentium enim non habetur ratio, etsi non omnes vocati sint *A. B. tit. I. §. 19.* (mortuo scil. Casare, non aliis casibus, Aut. Comit. p. 2. n. 9.) Etsi enim non vocentur à Moguntino, tamen non potest dici, non vocatos esse, qui ab ipsa lege in casum mortui Imperatoris vocantur; vid. *Limn. ad Caput. Ferd. III. art. 50. vers. der gülden Bull etc. vel non omnes compareant A. B. tit. I. §. 21. Et tit. 4. §. 2. vel non tempestivè tit. 2. §. 4.* Quod si tamen majoris partis electio vel contra antiquam Imperii consuetudinem, vel in maximum Imperii præjudicium tenderet, haud improbabiler dici potest, quod nullatenus major numerus attendi debeat, *Rumel. ad Aur. Bull. Diss. 3. th. 8.*

VII. Quarta ejusdem ratio fundata est in *Constitutionibus Imperii*, quæ exstant in sequentibus è multis allegatis Recessibus Imperii, Trevirensi de anno 1512. §. Es sollen etc. ibi oder der mehrer Theil auß Ihnen. Regiments. Ordnung 1521. §. würde sich auch etc. ibi und dem so durch mehrern Theil beschloffen wird R. J. 1526. in princ. ib. und dem so durch mehrern Theil beschloffen wurde/ Folge thun. R. J. 1559. §. diesen Beschwerten etc. ib. durch den mehrern Theil der Ständen R. J. 1594. §. da dem etc. ib. Solten aber paria vota &c. quibus & adstipulatur *legitima observantia*, quæ quinta Cæsaris ratio est, & de qua nemo melius, quam ipse, attestari potest: vid. & *Frcher. in comment. ad Constit. Adolph. Nass. p. 14.* quiplura de hoc Jure ejusve rationibus desiderat, consulat *Bodin. l. 2. de Rep. c. 6. Et l. 6. c. 4.* *Reinking. de R. S. Et E. l. 1. cl. 5. c. 8. n. 59. Et. Limn. J. P. l. 9. c. 1. n. 177. Et. Arum. de Comit. c. 8. n. 74.* *Carpzov. de Leg. Reg.*

Reg. Germ. c. 10 Sect. 8. n. 1. & alios in addit. Myler, ad Rummelin. P. 2. Diss. 3. th. 20. lit. a.

VIII. Quamvis autem, ut nunc probatum est, regulariter majora vota vincant, tamen sunt & quaedam magni momenti negotia, in quibus aliud obtinet, quæ paucis proponemus; Est igitur prima exceptio ab illa regula, quando res ad universitatem, non qua universitatem, sed qua singulos spectat, quæ cuivis, tanquam membro Collegii inhærent; & quia ita singulos tangit, hinc ab omnibus comprobari debet. *l. f. C. de Auctor. præstand. cum nemo ex facto alterius prægravari debeat, l. 33. §. 1. C. de inoff. testam. & res inter alios acta aliis non præjudicat l. 63. de re judic. l. 27 §. 4. de Pact. nec alteri jus quæsitum sine ejus dispositione auferri queat. v. Myleri addit. ad Rummelin. part. 2. diss. 3. §. 20. lit. B.* hinc patet & in Comitibus Imperii majora locum non habere, si status, non ut unum corpus spectari possunt, v. *Limn. l. 9. c. 1. num. 187.* & alios *Dd. apud Klock. Consil. 35. n. 307. num. 329. seqq.* hinc & decidenda esset intricatissima illa quæstio, an in collectis Imperii majoris partis suffragia prævalere debeant; id asserit *Reinking. de R. E. & S. l. 1. cl. 5. c. 8. n. 72.* negat *Wahremund ab Ehrenberg. de Regn. subsid. c. 5. n. 53.* Electores pluralitatem admittunt, ut & status Pontificii, si prius justa onerum proportio sit determinata; Evangelicis contra pluralitas placet in collectis necessariis non verò voluntariis, ubi periculum non est in mora, cum durum omnino sit: *daß einer in des andern Beutel hinein in infinitum votire / quod Electores & Principes Imperii Fiscali Cameræ Imperialis An. 1598. opposuerunt; Civitates verò nullam planè pluralitatem admiserunt; v. Limn. Tom. 5. in addit. ad. l. 9. c. 1. n. 182.* hac de re in Comitibus non modo *An. 1608. & 1613.* sed & in *Conventu*

Osnabruggensi acriter disceptatum fuit, cumque de ea re Ordines convenire non possent, ejus plena decisio in proxima Comitia remissa *Instr. Pac. art. 5. §. 52.* quid hactenus in iis actum sit, ex relationibus Comitialibus apparet; sufficit nobis indicasse, quid alii de hac quaestione sentiant, litem verò totam meritò in medio relinquimus; videantur Klock. *de Contrib. c. 6. Aut. der Grundvest. p. 3. c. 7.* Ziegler, *de Jur. Majest. l. 2. c. 3. n. 16.* & alii à Mylero *in addit. ad Rumel. p. 2. diff. 3. n. 20. lit. B.* allegari, ex hoc fonte & constitutum, ut in imperandis, augendis, promogandis vectigalibus Electorum (quorum consensus requirit R. J. 1576. §. 116. *Wir sollen und wollen etc.*) & unanimis omnium & singulorum, non majoris partis solum assensus, imò & vicinorum ac eorum, quoram interest, statuum sententia adsit in *in Cap. Leopold. art. 21. Joseph. art. 20. v. & Illustr. Dn. Cocceji Jurispr. publ. c. 23. §. 44.* Dn. Schvveder *in Introduct. in Jus public. part. spec. sect. 1. c. 20. §. 3.* inde & patet, majora non valere in tollenda lege fundamentali, auferendo jure quaesito vel privilegio; hoc ultimè neminè Imperantes subditis merè talibus auferre nequeunt, quanto minus major imperantium pars voto suo id auferre poterit, v. *Limn. l. p. c. 1. n. 185.* Klock. *de Contrib. c. 6. n. 145.*

IX. Alia exceptio, ubi majora non respiciuntur, est in iis Collegiis, ubi quisque Jus agendi habet in solidum; hic enim non potest spectari pars major vel minor, nam ubicunque Jus in solidum competit, ibi ille tantundem Juris habet ad prohibendum, quam hic ad agendum. cum unus alteri non subjiciatur, sed unus æque Jure summo gaudeat ac alter, ut id obtinere solet in Rebus pl. ex pluribus constantibus membris, ut Helvetica, quod ex infra dicendis apparebit, & Belgica de qua ita testatur Temple, *dans ses*

ses remarques sur les Provinces Unies : Chap. 2. pag. 88. Il y a plusieurs choses, qui ne peuvent pas être conclues dans les assemblées des Etats de la Province à la pluralité, mais seulement du consentement unanime de toutes les voix.

X. Alia quoque exceptio, ubi majora non attenduntur, est, quando iis Collegii membris, quæ Jure convocari debuissent, conventus non fuit nuntiatus, licet enim judicium sit penes senatum ut corpus, ubi non singuli sed corpus dijudicat, quod representatur à presentibus; tamen iniquum est, absentes juribus suis, quibus ignorantes renunciassè dici non possunt, citra culpam privari, ut proinde hoc in casu & actus totus nullus sit, & hinc nec major pars quid concludere valeat; an autem Electio Imperatoris omnibus Electoribus non citatis annulletur, vid. distinctionem supra *thes. 5.* hoc autem obtinet, ubi collegium, non singuli judicant, hinc aliud dicendum de Judicibus delegatis & arbitris, ubi majora nihil efficiunt, licet omnes citati sint, sed non comparuerint; quia omnibus est commissum arbitrium; tamen si omnes adsint, tunc pluralitas votorum obtinet *l. 17. §. f. de recept. qui arbitr.* de quibus omnibus vide elegantissimam & pereruditam supra §. 2. laudatam *Disp. Mejeri sub Præsidio Illust. Dn. Cocceji habitam.*

XI. Exceptio autem maximè notanda est illa, ut majoribus suffragiis standum non sit in iis negotiis, quando facultas ea decidendi, non est penes collegium, uti sunt, quæ Juri Divino & Naturali contrariantur, cum nec illis verita juberi, nec illis jussà vetari possint; illo enim obligari etiam summas Potestates nemo sanæ mentis negabit, & hoc etiam potentius esse ipso Principatu patet ex eo, quod Apostolus Legem Naturæ vocat *δυνατοῦ τοῦ Θεοῦ*, *Rom. 1. 32.* licet enim ex principiis homini internis profluat, Deo tamen

tamen adscribitur, qui, ut illa principia in nobis existerent, ipse voluit, eaque cordibus nostris inscripsit *Rom. II, 14.* cum igitur illa sint extra facultatem concessam, hinc illæ potestates nullum Jus habent de iis disponendi, cum illis subjiciantur; ut enim in naturalibus causis inferiores in agendo à superioribus dependentes, contra superiorum efficaciam, vim agendi nullam habent, ita etiam in moralibus; quare nec attendi possunt majora eorum vota, sed negotium & quod geritur, ipso jure est nullum. Huc & referenda est causa Religionis, de qua ceu Themate Dissertationis nunc agendum erit.

XII. Cùm in omni societate id requiratur, quod ad ejus defensionem & conservationem facit, & illa haud facile obtineri queant, nisi aliquis sit ordo, & discrimen inter imperantes & parentes, hinc patet & Ecclesiam, [cujus vinculum Religio dici potest] regimine & Politia, ceu religiosam quandam societatem carere ægrè posse; Est autem illud Regimen, juxta Celeb. nostri Theologi *Heideggeri p. m. Medull. Medull. Theolog. Loc. 27.* vel principale, vel ministeriale; illud est penes Salvatorem nostrum *Christum*, qui Judex, Legislato & Rex noster est, *Esai. 33, 22.* & caput corporis Ecclesiæ *Col. I, 18.* hoc ministeriale, seu quo Deus Ecclesiam, hominum ministerio gubernat, rursus duplex est, aliud enim est Ecclesiasticum, aliud Civile: Ecclesiasticum ministerium dari, probat expressa Dei institutio, qui tum in Veteri, tum in Novo Testamento Ministros sacros partim ordinarios, partim extraordinarios vocavit; cum enim Deus benignissimè voluit per prædicationem Evangelii homines ad salutem vocare, opus habuit ad hoc doctrinâ & institutione, quæ non alunde, quam ex Verbi Ministerio haberi potuit; Sic in Veteri Testam: ordinariis Ministris accenseri merentur Patriarchæ,

cha, Seniores, Primogeniti & in eorum locum surrogati Levitæ, Sacerdos primus, Sacerdotes reliqui, & extraordinarii Prophetæ; in Novo verò Testamento sunt ordinarii, Pastores, Seniores, Doctores, Diaconi, extraordinarii autem sunt Apostoli, de quorum officiis & aliis huc pertinentibus plura hic afferre consultum non duco, cum nō sit nostri fori, & multi Celeb. Theologi hanc materiam multis & magnis scriptis illustrarint, quo B. L. remittimus, & nunc ad aliud ministeriale Ecclesiæ Regimen, nempe Civile pergimus,

XIII. Alterum ministeriale Ecclesiæ Regimen est Civile, quod competere illi, qui summam Potestatem summumque Imperium in Territorio habet, & in personas & in res Ecclesiasticas in illo comprehensas ex sequentibus clarum fiet. Summam enim hanc potestatem Deus expressis verbis *Gen. 1, 28.* humano generi concessit, in ipsam terram universam & singulos homines in ea existentes; illudque genus necessariis ac sufficientibus ad illam exercendam instruxit facultatibus; concessa autem est illa potestas non uni solum, quia facultates ad illam datæ sunt æqualiter: nec pluribus, quia eadem ratio in pluribus ac in singulis, & non apparet, quinam illi plures sint, ergo omnibus, quia quartum non datur inter unum, plures & omnes; ut ita hi in societate hac naturali jus habeant in singulos, nullis (ergo nec Clericis,) exceptis. Quia verò genus humanum totum non potuit exercere hanc potestatem in singulos, hinc commodè factum est, ut divideretur illa potestas, & hac divisione facta, clarum est, populos singulos, sive qui eos representant, Jus habere in suos, quod antea omnes habuerunt in singulos, unde non magis Clerici cum illis coherentibus juribus & ad eos spectantibus rebus ab hoc territorio, quàm ab ipsius humanæ societatis

C jure

jure excepti esse possunt; præcipuè cum juxta *Plurarchum*, Religio sit *ovvutindv árdons novovias vqj vouoðevias* igitur coagulum omnis societatis & fundamentum legis lationis, & *Ciceronè*, fundamentum humanæ societatis, quia met^o Dei animos civium omnimè optimè continet, eos placidos obsequiosos, Patriæ amantes, juris & æqui retinentes efficit, dum scil. & futurum post hanc vitam tribunal inculcat, ubi occultè patratorum à quovis sint reddendæ rationes; ita autem animatis civibus non possit non salva esse Respublica, cujus administratio ad summam potestatem pertinet; Huic Juri & consentit Jus Divinum, tum Verus, tum Novum; de illo patet ex *Levitico* passim, ubi Aaron summi Sacerdotii leges à Mose accepit, immò & illum Mosis Imperio se subducere volentem Deus ipse illi subjecit *Num. XII. 8.* Regibus quoque Hebræorum sacerdotes paruisse, eosque rerum Ecclesiasticarum curam egisse patet ex *Historia Saulis, 1. Sam. XXII, 11.* Davidis cultum Dei constituentis *1. Paral. XVI.* ordines Sacerdotum determinantis c. *XXIII. seqq.* Salomonis, Sacerdotem Abiathar ab officio removentis, *1. Reg. II, 26.* quod & horum pii successores egerunt, ut *Cunæus de Rep. Hebr. l. I. c. 14.* scribit, Præfecturam sacrorum, summamque potestatem & judicium pertinuisse ad Reges; quos & (non verò Clericos) Deus ipse Deos nominando suos Vicarios fecit *Pf. LXXXIII, 1. 6. Exod. XXI, 6.* Eadem quoque potestas Principibus tribuitur in Novo Testamento, ita enim *Paulus, Rom. XIII, 1.* *Omnis anima* (ergò & Clerici) *subjecta sit Potestatibus* *ὡρεπεδοσται & v. 4. Dei Ministrum* vocat Principem, in bonum, qualecunque scil. quo ostenditur in id institutos esse Principes, ut vitam quietam & tranquillam degamus, non tantum in omni honestate, sed etiam in omni pietate, *1. Tim. II, v. 2. Si autem male feceris, vindicem ad iram, ubi mali*

mali nomine comprehendi etiam omne, quod circa sacra committitur clarum est, cum indefinita locutio hic tantumdem valeat atque universalis; quod & Petrus manifestis verbis innuit *1. Epist. II, v. 13. subiecti igitur estote, dicit omni humane potestati, & dicitur utique, quia hæc est voluntas Dei: v. 15. & quia Regi (non Pontifici) summa potestas competat*, vocat enim illum *ὁ βασιλεύς* d. v. 13. immo Christus ipse Rex Ecclesiæ suæ, dum in terris degeret, sine ulla contradictione, seculari potestati se submisit, solvendo veterigalia *Matth. XXII, 27*, u aliis allegationibus supersedeamus, vide *Grot. de Imp. summ. potest. circa sacra cap. I.*

XIV. Hanc igitur Deilegem, & voluntatem secuta est Ecclesia, idque longo tempore, nam Imperatores omnes Imperii partes circa sacra exercuisse patet præcipuè ex *Socrate Historico l. 5. præf. ubi dicit: Ex quo Imperatores facti sunt Christiani, res Ecclesiæ ab illis dependisse*, ita ut merito Pontifex Innocentius IV. in hæc eruperit verba *e. si quis 2. n. I. X. de Majorit. sed qua res, quis eximit Clericos de jure Imperatoris, cum prius ei subessent* ? Sub Romanis autem & Gentilibus Imperatoribus Clericos privatos fuisse, & nullam potestatem habuisse, nemo ut credo, est qui inficias ibit; imò & sub successoribus horum Christianis & Latinis & Græcis, Gothis dein, & Germanis, immo & in aliis Regnis idem obtinuisse, quã luculentissimè probat *III. D. Coccejus in Diff. de Fundata in alieno Territorio, & plurium locorum concurrente Potestate. tit. III. §. 9. & seqq.* addo solum quod & in alma Patria mea Helvetia improbata fuerit Clericorum potestas, & nunquam Helvetiæ defuisse, qui Papæ & Clero Romano resisterent atque reluctarentur, hiæ excommunicationum Pontificiarum licet frequentium, fulmina magno animo contempserunt exemptionem Cleri à muneribus & oneribus civilibus semper

C 2 tere

ferè oppugnarunt, inque Clerum delinquentem graviter quandoque animadverterunt, ita Ao. 1230. cum Magistratus Tigurinus Urbem suam, muris turribus &c augere vellet, Clerum & ad onera & ad operas adedit, imò & Monachis mandavit, ut omnes suas amasias, quocunque nomine in Monasteriis degant, exire faciant magno cum illorum dolore. Ao. 1240. Civitate Tigurina à Papa, quod Fridrico II. fidelis maneret, excommunicata, cum Clerus civibus sacra administrare nollet, omnes Urbe ejecerunt, & Sacerdotes, & Monachos, & Moniales; ut & Ao. 1331. cum de novo, ob fidelitatem Imperatori Ludovico Bavaro præstitam Papa eos excommunicaverit, rursus eos, exceptis Nudipedis, migrare jusserunt & Ao. 1349. demum rursus receperunt; præsertim autem norandum venit Edictum sex Cantonum A. 1370 *Pfaffen-Brieff* vocatum, vi cuius Clerus illis juramentum fidelitatis præstare debuit, ita ut hoc omnia alia ab illis præstita juramenta antecedit, ne aliud forum nec Ecclesiasticum nec seculare extra Helvetiã quærant, exceptis causis matrimonialibus & Ecclesiasticis; de aliis edictis occasione munerũ Ecclesiasticorũ nundinatorũ (Curtisanos vocabant) & aliorum Cleri abusu, vid; *Historiam Ecclesiasticam Helvetia*, Viri Reverendi atque Clarissimi, D. *Joh. Jacobi Hottingeri*, S.S. Theol. Prof. in Athenæo nostro meritissimi, Fautoris ac Præceptoris mei ætatem colendi.

XV. Non tantum autem Personæ & res Ecclesiasticæ subfuerunt summæ Potestati, inter illos populos, quibus Deus voluntatem suam expressis verbis revelavit, sed & apud alias Gentes, *εραπεια* illa Clericorum inaudita fere fuit; Ægyptii enim, primi Sacerdotum Autores juxta *Herodot. l. 2. c. 2.* Cives suos distinxerunt in Sacerdotes, milites & operarios Bodin, *de Rep. l. 3. c. 8.* Macedonum Rex Alexander

Alexander M. improbavit ingentem honorem illum Judæorum Pontificis Jaddonis; *Joseph. antiq. II. c. 8.* Græcorum fere singula civitates variis usæ sunt sacris, quibus unum ex Civibus præfecerunt: vid. *Jonston. de Fæst Græc.* Romanorum Rex Numa Pompilius Pontificem maximū constituit, *Liv. l. I. hist. c. 20* Germanorum Sacerdotes pars Senatus, ministrique silentii injungendi fuerunt. *Tacit. de mor. Germ. c. 11.* de aliis Gentibus v. *Cæsar. l. 6. de Bell. Gall. Berthault. in Flor. Gall. l. 1. c. 4.*

XVI. Probato igitur Clericos & res Ecclesiasticas Civili potestati subesse debere, ex Jure Naturæ, Divino atque Gentium secundario, paucis adhuc demonstrabimus nec reliqua Jurahauc asserto contrariari, & de Jure Civili quidem nullum est dubium, cum publicum Jus, quod ad statum Reip. pertinet, consistat in sacris & sacerdotibus *l. 1. §. 2. de J & J.* hinc & priores *13. Tituli lib. 1. Codicis* nihil aliud ferè tractant, quam de religione, ejusque Doctrina & cultu, de Ecclesiis, Episcopis, Clericis, Hæreticis, eorumque testamentis, contractibus, bonis, officiis, delictis, pœnis, & omnibus eorum Juribus; imò & de Jure Canonico id verum esse ex multis textibus clarum est, quorum saltem unum aut alterum allegabimus; Sic *in C. Sacerdotibus 41. caus. XI. qu. 1.* Pontifex petit, *ut Imperator ex terrena Potestate ita dominetur Sacerdotibus, ut propter eum, cuius servi sunt, debitam etiam reverentiam impendat;* Sic *in c. principali 15. ead. dist. 63.* dicitur *sacram (Epistolam) Clementissimi Principis præcepisse Presbyterum &c. fieri debere, ut & c. 17. ead.* Pontifex ait; *Imperatorem & Augustam per literas ipsi dixisse, quod debeat Episcopum facere, & se fecisse &c. possem & hic afferre Conciliorū de hac re decreta, ubi in Concilio Turonensi Ao. 813. habito, Episcopi cunctos, qui interfuerunt, admonuerunt,*

ut obedientes Imperatori (Carolo M. scil. quem & Concilium Moguntiacense vera Religionis rectorem vocat) & fidem ei promissam, inviolabiliter conservent; *Lehm. Chron. 2, cap. 41. in pr.* Sed cum id jam satis probatum esse sperem, tantummodo quædam adhuc in medium proferam, ex quibus perspicuum erit Clericorum potestatem & improbatam fuisse summis inter Pontificios Theologis, Juris Consultis, Politicis &c. Sic ap. Priol. *de Reb. Gall. l. 10. in fin.* unus ex Ecclesiæ Romanæ Cardinibus, Mazarinus Cardinalis, fatetur, nulli Pontifici jus in Reges, sed paternum amorem esse debere, ita Franc. Victoria *in Releçt. de Potestat. Eccles. sect. 7. §. act. propos.* dicit; Principes posse servare proprias Republicas, non solum per modum defensionis, sed & auctoritative. Cui ad stipulatur Petrus de Ferrariis Juris Consultus: dum *in Pract. Papal. ridiculum* dicit esse dicere & abominabile audire, Papam in ipso Imperatore niti superioritatem habere &c. pluræ de hac materia, qui desiderat, adeat Gröt. *de Imper. summ. Potest. circa sacra. c. 1. & Illustr. D. Coccejum* in citata *Dissert. de fundata in Territorio Potestate.*

XVII. Vidimus hæc tenus Ecclesiæ ministeriale Regimen aut Ecclesiasticum aut Civile esse, superest igitur, ut & de utriusque potestate agamus, quod ut meliori ordine fiat, cum Illustr. D. Coccejo *in Jurispr. publ. C. 18.* imprimis notandam putamus distinctionem Juris & Virtutis, quæ in eo differunt, quia Jus tribuit cuique suum, versaturque circa meum & tuum, Virtus autem tantum circa rem nostram, & perfectionem animi, tribuitque alteri, quod nostrum est, non quod alterius, hinc ex Jure nascitur obligatio, idque necessitatem quid faciendi imponit, ad quod homines compelli possunt. At hæc respectu hominum locum non habent in virtute, & omnis ejus ratio, docendo,

cendo, monendoque obtinetur; vid. *Diff. Frider. Reinh. Flad de Distinctione Juris & Virtutis Giesse 1698. habit.* Juris itaque exequendi munus suâ natura cogendi jus habenti, & superiori competit, virtutis autem docenda & monenda etiam privatis, quos inter & Clericos esse *l. 14.* satis demonstrat, & in hoc consistit utriusque potestatis distinctio ut altera possit compellere, altera tantum monere *Joh. 18. v. 36.* ad quæ igitur in rebus Ecclesiasticis quis vi adigi & cogi potest, ea ad Regimen Civile, quæ autem solum doceri monerique possunt, ea ad Regimen Ecclesiasticum pertinere, & quanam illa sint, nunc dispiciemus, initium faciendo ab his posterioribus.

XVIII. Cùm Vicarius gerat vices ipsius committentis *l. 15. de Jurisdic.* & non plus potestatis esse possit in Vicario, quàm in committente hinc facilè patet, Clericos, qui ceu Vicarii Christi officium suum gerunt, non majori potestate gaudere, quàm ipsemet committens Servator Christus; Hic autem quicquid secularis Regni est, penitus a munere suo separat *Joh. XVIII, 36.* imò cum eum Regem facere vellent fugiebat in montem *Joh. VI, 15.* & docendi monendiq; fines nunquam excessit, hinc & adulterâ illam solum monuit, non de ea judicavit *Joh. VIII, 11.* contra autem se potestati seculari subjecit, *Matth. XVII, 27.* illumque secuti sunt Apostoli ejus, ad quos dixit: *Reges Terra imperant; vos autem non sic. Matth. XX, 25, 26.* hincque & hæc duo opprimè sejungit Petrus *1. Epist. V, 2, 3.* his verbis; *Pascite Gregem Dei, & inspectionem, non cum necessitate, sed cum libertate exercete, non lucri, sed affectûs causâ; Non ut prædominantes propriis, sed ut existentes exemplar gregis;* quod jam in Veteri Testamento obtinuisse statatur, *Cunæus de Rep. Hebr. l. 1. c. 14.* inquiens: *Quemad-*
mo.

modum Praefectura sacrorum, summaque potestas & iudicium ad Reges pertinuit, ita ministerium, curatioque eorum ad Levitas, hoc est ad Pontificem Sacerdotesque &c. Competit igitur Clericis, Regimen suaforium, quod in sacris literis venit nomine Potestatis Clavium, quae Math. XVI. 19. ligare & solvere dicitur & à Christo ipso illis concessa est, qui & gradus correptionis & contumacium separationis Math. XVIII. 17. &c. praescripsit; de quibus alii praesertim Theologi consulendi.

XIX. Videamus nunc, quomodo se habeat potestas Magistratus circa sacra, qui per potestatem sibi à Deo concessam Regno Christi invigilare, inservire, atque illud amplificare, quantum potest debet, ut sit Ecclesiae gerulus & legis Divinae custos, *Esa. XLIX, 23.* ubi statim notandum, quod ille nullam potestatem habeat circa Religionem formaliter Ecclesiasticam, & sacra in se spectata, quae principaliter ad salutem aeternam ita pertinent, ut nullum ex iis periculum in Rep. metui possit, cum potestas haec tota spiritualis sit; ut sunt ipsa doctrinae coelestis fideique salvificae capita &c. sed quod illorum facultati solum illa subsint, quae ad salutem Reip. & civilis Imperii curam spectant, vel quicquid de cultus divini exercitio rebusque Ecclesiasticis ita statuitur, ut Cives ad id adigere queant; hinc imprimis prospiciendum est summae Potestati Civili, ne Atheismus sese ingerat in Remp. cum nulla gravior Reip. pestis esse possit Atheismo, & melius sit habere Religionem falsam quam nullam, cum *pietate sublata, fides etiam & societas humani generis, & una excellentissima virtus Justitia tollatur.* Cic. l. 1. de nat. Deor. ut Sil. Ital. IV. optimè canat.

Hew

*Hæc prima scelerum causa mortalibus ægris,
Naturam nescire Dei.*

Non solum autem hoc in casu summa potestas curare debet, ne Resp. quid detrimenti capiat, sed & si Ecclesia varietate dogmatum distrahatur, & varii varia pro voluntate Dei obtrudere conentur, cum ita & animi Civium distrahantur, & variaz oriantur factiones, discordiaz, motus, & quæ cum tempore in excidium Reipl. erumpere possunt, hinc omni ope niti debet, ut hæc diffensionēs per summos & in Religione Christiana exercitatissimos Theologos, aut aliis mediis legitimis componantur, & si possibile est, una Religio in suo Territorio obtineat, cum hoc ad uniendo Civium animos optimum vinculum sit; ita ut Philippus Hispaniarum Rex satius esse (quamvis infelici successu) censeret, regno carere, quam Populo alienis & diversis sacris addicto imperare, dum diceret; *Che amara meglio di non essere Re, che haver Popoli Soggetti ad altera Religione, che à la buona & la sua;* Gio. Battist. Adriani. l. 19. della storia de' suoi tempi. Hujus rei gratia, cum per hærefes & falsa dogmata publica plerumque turbetur tranquillitas, & ad illa tollenda optimum medium sit, ut in Concilio aut Synodo dispiciatur, quænam sanior sit sententia, hinc & summæ potestati, (cui curæ esse debet, ut iis, quæ Rempubl. turbant, maturè occurratur) potestas competit ut talia Concilia possit convocare, disponere, si è re est, transferre in illis decreta confirmare, promulgare, vimq; ad eo & autoritatem illis tribuere, cum hæc nemo facere queat, nisi qui vim coactivam habet, (qualis solus est imperans) ut cogere possit tum alios, tum & heterodoxos, ut in Concilio compareant, & ut congregatos, si aut nimium affectibus indulgeant, aut turbas moveant, coercere, & in officio continere possit, & hoc olim in usu fuisse probat

D

Grot.

Grot. de Imper. summ: Potest. in sacr. c. 7. sed & sine Concilio decernendi facultas competit summæ potestati, si quaestiones oriantur de iis, quæ indifferentia, & verbo Dei jam definita sunt, ne quicquam orthodoxæ fidei adversum doceatur, cum si hoc non posset sequeretur, quod Jus imperandi aliquid acciperet à Concilio, quod tamen summitati illius repugnat.

XX. Porrò huc refertur Jus reformandi, sed tantum in extrinsecis, quæ solum in cultu externo consistunt, quoad autem ipsum Religionis exercitium, non nisi consentientibus civibus, cum capita fidei non subiaceant arbitrio hominis, ergò nec Principis, & Princeps constitutus sit, ad tuendum, non destruendum præsentem Reipl. statum, vid. Illustr. Dn. Coccej. *Jurispr. publ. c. 18. §. 29.* non verò erroneos exiliis, poenis, tormentis ad suam Religionem cogere potest, quia nihil tam voluntarium ac Religio, & melior est Religionum multitudo, quam carnificina conscientiarum illa habet superstitiosos, hæc Atheos; illa plures divini Numinis habet cultus, hæc nullum, sed operam dare potest, ut vera Religio propageatur, non vi sed Elenchis, orationibus persuasionibus, ad quod fideles Ecclesiæ ministros constituat, qui subditos, in vera Religione informant, docentes & discentes protegat, & subditos adigat, ut in illis locis, ubi informandi sunt, compareant. Ad summam potestatem quoque pertinet de iis omnibus prospicere, quæ ad exercendam in Repl. religionem faciunt, hincque ad exemplum piorum Regum V. T. etiam leges & constitutiones Ecclesiasticas, quas vocamus **Kirchen Ordnungen** / faciat, sed de rebus indifferentibus, & in sacris nondum determinatis, ut ex gr. quotempores sacra sint peragenda, qui ritus observandi &c. ad quæ in consilium adhiberi possunt Ecclesiasticæ Personæ.

Hinc-

Hincque & sumtus necessarios suppeditare debet, quibus ædes sacræ, & quæ eo pertinent, conficiantur & reficiantur, & quibus Ecclesiæ Ministri vitam traducere queant; in quorum Doctrinam & vitam quoque inquirere potest per visitationes Ecclesiasticas, ut omnia ritè & decenter fiant; hinc & eo spectant quoque scholarum erectio & conservatio, ministrorum Ecclesiæ electio & vocatio, nec non inspectio bonorum Ecclesiasticorum, ne ad usus profanos & illicitos adhibeantur, ut & alia, in quibus omnibus, juxta Celeb. Theol. Coccej, *in summ. Doctr. Fæder.* c. 24. §. 537. necessarium est, ut si qui homines aut collegia habeant concessam aliquam potestatem politicam à populis, civitatibus, patribus, quæ pertinent ad bonum & defensionem Ecclesiæ, ut diligentissimè caveant, ne eam potestatem inferant in causam fidei & cultus Dei, ut legem faciant dicendi vel taceandi, agendi vel non agendi præter verbum Dei; vide Grot. *de Jure summar. Potest. circa sacra* Reinking. *de Regim. Ecclesiast. & Civil.* Tabor. *in Dissert. Acad. de Regim. Imper. Eccles. Rhet. de Jur. Stat. Imp. circa sacra.* Dn. Schvveder. *Introd. in Jus publ. P. spec. Sect. I. c. 5. &c.*

XXI. Cùm ita, ut spero, satis clarum sit, quousque utriusque & Ecclesiastici & Civilis Ecclesiæ Regiminis Potestas se extendat, nunc videndum erit, *an pluralitas votorum & in causis Religionis obtineat?* quod negandum putamus, vid. supra thes. X, cum ibi, quid cujusque conscientia & fidei satisfaciatur, quaratur & quilibet nostrum de se ipso & de suis actionibus rationem reddere debeatur Deo. *Rom. XIV, 12.* illaque cuius examini subjaceant, cum ab Apost. *Johann. 1. Epist. IV, 1.* moneamur *probare Spiritus, an ex Deo sint*, hincque judicia aliorum hæc in causis attendere opus non sit; dein quod majora vota vincant,

cant, tantum obinet in rebus civilibus, quæ societatem civilem concernunt, à quibus toto cœlo differunt causæ Religionis & conscientiæ, quæ in solius Dei potestate, & ex ejus verbo tantum judicandæ sunt. Imo ingens hominum foret audacia, de rebus, quæ arbitrio hominum non subjacent, per majora quid velle constituere, & gratiæ divinæ negotia secundum opiniones hominum metiri, cum licet omnes ita judicarent tamen conscientia mea non possit esse satis certa & secunda de veritate hujus vel illius rei, nisi convinceretur ex ipso Verbo Dei; accedit præter suspicionem partium & id, quod res hæc foret inanis cum nullum dubium sit, quin unusquisque sit laturus sententiam in favorem Religionis suæ; quod verum obinet non solum in causis, quæ directè Religionem concernunt, sed & ob easdem rationes, & tunc cum per indirectum de Religionis negotio quæstio oritur, aut ubi diversæ Religionis præjudicium & zelus præponderare potest juris æquitati, uti si inter diversæ Religionis socios, de eo lis sit, quod ut fiat vel ne fiat, alterius partis interest, hinc æquissimum est, in hisce negotiis unanimum consensum expectare, cum, (ut Philippus Magnanimus Hassiæ Landgravius Granvellano respondisse, dicit Sleidan, l. 17. §. 112.) in fidei negotiis non est considerandum, quid maxima pars opinetur, sed quid verum sit, exemplo Hierosolymitani conventus, ubi maxima pars paucorum Apostolorum judicio, quod rectum erat, cessit & obtemperavit, Act. XV. quod & urbis Protestantium Orator Pontanus apud Sleidan. l. 3. & in Concilio Tridentino Bellejus Episcopus Parisiensis contra Cardinalem Paulum Emilium Verallum, Episcopum Caputaquensem Syay, Polan, in Histor. Concil. Trident. l. 6.

XXII. Qua de causa & in Comitibus Imperii hæ causa Religionis excipiuntur, ut nempe pluralitas votorum in illis nihil valeat, & ut amabili ratione transigantur, cum alias una pars simul partis & iudicis locum obrineret, cum Pontificii Protestantibus numero vincant, hinc extat in R. I. 1530. in fin. und eines jeglichen Gurdüncken und Meynung sich selbst in Liebe und Gütigkeit zuhören/ und zuerwegen/ die zu einer Christlichen Warheit zu bringen/ und zu vergleichen / nempe nach Göttlicher und der alten Vätter Heil. Schrift und Lehre R. J. 1545. §. 11. und sollen / 2c. & in R. J. 1555. §. 15. und soll die streitige Religion nicht anders dann durch Christfreund / friedliche Mittel und Weg zu einhelligem Christlichem Verstand und Vergleich gebracht werden. prout & respondebat Imper. Rudolph. II. in Comitibus Ratisbon. 1598. daß die Sachen / so den Religions-Frieden belangend/ nunmehr nicht / wie andere Sachen / sondern durch sondere Rätthe tractiret werden; Als die Catholische haben einen besondern Rath / die Protestirenden auch einen besondern; hinc & pars adversa ad gravamina Evangelicorum in Comitibus Ratisbon. 1613. daß der ander Theil im Fürsten-Rath die Majora in Sachen den Religions-Frieden betreffend ohne Zweifel vor sich hat / respondit; Man wisse wohl / daß in Gewissens-Sachen die Majora nicht gelten. Die Catholische Religion und die Augspurgische Confession / wie auch der Religions-Frieden seyn auff gütliche Vergleichung zugelassen / wider dieselbe thäten Majora nichts. vid. Arum. de Comit. C. 7. n. 68. 74. quod & in Pacific. Ofnabrug: post multas Disputationes decisum est, art. 5. ubi conclusum pluralitatem non attendi debere in negotiis Religionem sive directè, sive indirectè concernentibus, in-

ter status utriusque Religionis agitatis *d. art. 5. §. 51.* ut & in omnibus aliis causis, quibus utriusque Religionis status in duas partes eunt: *ib.* nec non si circa transactionem Passaviensem Pacem Religiosam, & Instrumentum Pac. Osnabrug. quid dubii incidat, aut ex causis illam Pacem tangentibus resultet *d. art. 5. §. 49. vid. Aut. der Grundvest. v. 3. c. 8.*

XXIII. Quin & illud diffidium religionis in Imperio fecit, ut, cum in supremis Imperii Tribunalibus Judices & Assessores sint diversæ Religionis, & quilibet suæ sectæ hominibus magis, quàm adversæ in juri dicundo favore præsumatur, post multas contentiones placuerit, etiam si in causis Justitiæ non possit non pluralitas votorum attendi, saltem Præsides, Assessores & quoscunque Justitiæ Ministros, evitandæ sinistrae opinionis ergò pares numero utriusque Religionis esse debere, *vid. Instr. Pac. Osnabrug. art. 20. §. 53.* Idem etiam in Judicio Aulico observari debere cautum *ib. §. 54.* quamvis id nondum fuerit factum. Ex eadem ratione introductum, ut in conventibus Imperii ordinariis numerus ex utriusque Religionis Proceribus æquetur *R. J. 1654. §. 194. d. Pac. Osnabrug. §. 51.* Et si extraordinariis Commissionibus negotia in Imperio expedienda, quæ status Protestantes concernunt, soli eidem Religioni addicti deputentur & vice versa *d. §. 51.* Quid fuerit desideratum à Protestantibus statibus in hac causa videatur apud Fritsch. *in Elect. Jur. Publ. Tom. 1. cap. 8. vid. de hac materia latè Reinking. de R. S. & E. l. 3. cl. 1. c. 4. n. 20. & cl. 5. c. 8. num. 70. Limn. enucl. l. 4. c. 72. n. 48. Sibold Schütz in Coll. Jur. publ. Disp. 10. th. 15. lit. A. Carpov. de leg. Reg. Germ. c. 10. sect. 8. n. 5 & alios.*

XXIV. Præmissis igitur hisce, ex quibus satis, ut spero, patebit, in causis Religionis majora suffragia locum

nom

non habere, nunc adhuc videndum erit, quid contra hanc generalem Regulam in Patria nostra obtinere velint quidam, & quibus hanc suam sententiam argumentis confirmare conentur; Ur autem, rem ab ovo, ut ajunt, paucis deducamus, notandum seculo jam III. præsertim occasione Dispersionis Legionis Thebaicæ cimmerias Gentilissimi tenebras è Castris Helvetiæ pulsas fuisse vid. supra laudat. D. Hottingeri *Histor. Eccles. Helvet. P. I. l. 2.* & Helvetios multis in locis simplicitatis illius primævæ, quæ ab incunabulis Prædicationis Evangelii inter illos obtinuit, tenacissimos aliquandiu fuisse atque studiosissimos; unde & novitatibus paulatim emergentibus, dum Præsul Romanus cum vi tum astutiâ Vicariatus Christi prætextu eo annisus est, ut omnis in toto orbe Christiano circa Religionem potestas & cura soli sibi permitteretur, & hac sua potentia & ad Dominatum sæcularem stabiliendum turpiter abusus fuerit, se nonnunquam opposuerunt, tamen & succubuerunt. Sed cum stante illo rerum ordine res suas spesque in discrimine periculoque maximo constitutas viderent, Cleri Tyrannide indies invalescente, Monachorum superstitione crescente, Paparum insolentia & fastu gravius incumbente, ipsa etiam Doctrinæ sinceritate rarecente; Præsertim cum Monachus *Bernhardinus Samsen* cum amplissimarum in illis oris nunquam hætenus auditarum indulgentiarum mercibus à Leone X. Pontice Romano ad eos missus veniret, eosque invitaret, ut præsentem salutem præsentem pecuniâ redimerent; tum magna eorum pars sacrosanctam Theologiam heroico proffus ausu, impetuque planè divino ab erroribus, quibus se atebat, repurgatam integritati restituerunt, cui laudabili conatui initium præcipuè fecit *Huldricus Zwinglius*, Pastor tunc Tigurinus, qui ipsis Calendis Januarii

An.

An. 1519 è sacra cathedra Evangelium Christi summo zelo, parique facundia & fidelitate, erroribus in fide & superstitione in cultu palam rejectis, frequenti concursu enarrare cepit, quod & in aliis Cantonibus, Disputationibus quibusdam publicè habitis pari felici successu factum est.

XXV. Hæc autem feliciter coeptæ Reformationis in cunabula, felixque ejus progressus Quinquepagani seu Pontificiis Cantonibus sudes in oculis fuit, hincque Evangelii affeclas omnibus probris, maledictis, verborumque contumeliis vexarunt, Legatosque horum ad Comitia eorum, ad concordia fructus ob oculos ponendos, & foederis contra hos An. 1529. cum *Ferdinando* Hungariæ & Bohemiæ Rege initi insolentiam notandam, missos haud amico & foederato more tractarunt, & Subsilvani Præfectos suos Badam & in liberam Provinciam, lite adhuc quadam inter illos, aliosvè Cantones pendente mittere conantur; qua de causâ copias suas utraque pars eduxerunt, & omnia jam ad conflictum parata erant, sed interventu neutrorum Cantonum aliorumque, foederis Ferdinandiani instrumento tradito & dilacerato lis hæc sine sanguine composita & utrinque ab armis discessum est. Cum autem post conclusam hanc Pacis tantum imaginem Quinquepagani de novo Reformatos theonino dente rodere, multaue maledicta in eos jacere incipiebant, cum variis Principibus &c. contra eos conspirabant, rursus An. 1531. res ad arma pervenit, ubi die 11. Oct. apud Cænobium *Capellam* signis concurrebant infestis, ut & die 24. ejusdem mensis in monte Tugio, exitu pro Reformatis satis non tamen ut multi, (de quibus vide Magni *Bullingeri adversus Cochleum* An. 1544. editum scriptum) mendaci stylo narrarunt, planè, infelici, ita ut his infortunis mori Tigurini Legatos miserint in castra
 Quin-

Quinquepaganorum & controversiis finē imponant, quod factum die 16. Novembris ejusd. anni propè **Baar** in Territorio Tugiensi, conclusa ibi Pace Religionis, (quam **Landes-Frieden** *Nationalem* vocamus) cujus præcipuum & ad hanc materiam præcipuè pertinens argumentum in his consistebat; Ut neutra pars alteri cum sociis, quoad Religionem in suo territorio obstacula & præpedimenta obijciat; ut quælibet pars in Provinciis complurium Cantorum regimini subjectis [*gemeinen Herrschafften*] juri- bus atq; privilegiis, quibus hætenus gavisa sunt, protinus gauderet, subditique Religionem, quam volunt profiteri atque exerceri possint; Ut bona inibi Ecclesiastica, salaria- que Pastorum inter utrique Religioni addictos pro ra- ta redituum (*nach der Markzahl*) dividantur, ut subdi- tis gravissimè prohibeatur Religionem virulentis dictis laceßere; alia huc nihil facientia recensere necessarium non putamus. Cùm si quis plura de hac materia desideret, adire possit *Eydgenußische Geschichte & Beschreibung* ad h. a. & *Historiam Helvetiæ pleniorē* Msc. L. VIII. Viri Amplissimi *Dn. Joh. Henrici Rhonii*, Inclytæ Reipublicæ Tigurinæ Ex-Quæstoris, Helvetiæ Livii Fautoris ac Patro- ni ad cineres usque colendi, qui odii, livoris, studii causas procul habens felici stylo, attenta curâ, fideque pari hæc omnia ex probatissimis monumentis in lucem produxit.

XXVI. Hæc autem pax, quæ velut vinculum dua- rum Religionum socios unite & conciliare debebat, à ma- levolis quibusdam contra hanc Transactionem manifestè pugnantibus, etiam ab Helvetiis ipsis perperam explicata verbisque ejus alienus affictus est sensus. Mitto nunc plura, de quibus consulenda supra laud: *Dn. Hottingeri Hist. Ecclesiast. Helv. P. III.* & tantum in medium profe- ram, quid *Autor clavis Themilogica* in illa aggrediatur,
E
dum

dum ib, p. 29, &c. Judicium parium in decidendis contro-
 versis, litibusque Religionem concernentibus negare
 annitur, & art. 4. Pacis An. 1656. interrursus ob Religio-
 nis quædam diffidia dimicantes Reformatos & Pontificos
 conclusa, in suam sententiam obtorto collo pertrahere co-
 natur, quem integrum hic apponere è re fore judicamus;
 Is autem ita sonat: *Cuilibet Cantonum Religionis &
 supremi Domini Jura cum facultate judicandi in propriis
 terris intacta & intemerata remanento, reliqua si in contro-
 versiam veniant, judicio Parium deciduntor. In com-
 munitibus Praefecturis Libertas Religionis esto ex placito Pa-
 cis Capellensis (Lands-Frieden) & Transactionis Anno
 1632. aliarumque Pactiorum; Ex harum prescripto orta
 forte certamina determinantor, sin dubium ingruat, an ad
 judicium Parium pertineat, id ab electis arbitris prius evol-
 vitor; judicium subterfugientes, aut judicio stare abnuen-
 tes Cantones Pacis conciliatores pro viribus compelluntor.
 Hic esse ait, procellos & litium navis naufragii scopulum A-
 catholicis, quæstiones & casus circa catholicorum Religionem
 oriundos instar eorum judicio Parium quoque dimetien-
 dos ac decidendos fore & hinc utramque Religionem exa-
 quari, utriusque libertatem prerogativis iisdem, mutuâ vi
 ac reciproca ponderari contendentibus. Conclusionem
 que hanc tanquam malè & perperam elicitam rejicit, Pa-
 cemq; Capellensem totius rei basin & fundamentum, ex
 qua omnia certamina terminari debeant, esse dicit; cum
 autem illa nuspiam id exigat imò contrarium statuat,
 hinc meritò id se facere contendere vult, hisce nimirum
 argumentis. 1. quia in illa pace §. 1. Religio Romana no-
 minetur *der wahre / ungezweiffelte / Christliche Glaube /
 vera, indubitata, Christiana, & §. 2. der alte / wahre /
 Christliche Glaube / antiqua, vera, Christiana, Evangelica*
 è con-*

è **contra der neue Glaube** / *nova fides*, ex quibus verbis extorquere conatur, majores nostros Religionem Pontificiam antiquam, veram, indubitam Christianam fidem cenfuisse, sed frustra; cum primò quàm Religionem & fidem pro antiqua vera, indubitata & Christiana habeamus, non ex hoc vi armorum extorta Pace, sed ex editis libris symbolicis judicium ferendum sit. vel quis 2dò sanæ & immotæ mentis sibi persuadeat Majores nostros de fide sua ejusque antiquitate dubitasse, quam illi ex sacra scriptura invictis argumentis asseruerunt, & pro qua tot labores, tot sudores perpelli sunt, quam etiam suo sanguine defenderunt? 3. Hæc verba Pacis non sunt Lex, quæ Partibus hanc pacem concludentibus quid de Religione statuere debeant, præscribat, nec conventio inter illos de vera Religione, aliàs sine dubio Reformati sacris his relictis ad Religionem Pontificiam redissent. 4. nec ad arma iverunt, ut veritatem Religionis suæ, quam armis male probari ac propagari perspectum habebant, probarent, sed aliæ suberant causæ, de quibus nonnihil *thesi. 25.* diximus. 5. Ex annalibus constat hoc Pacis Instrumentum nec à Pacificatoribus, nec ab utraque parte formatum nedum in chartam relatum fuisse, ut id factum in Pace An. 1529. inter easdam Partes conclusa, ubi *§. 1. & 8.* Reformata Religio **das Göttliche Wort** / Pontificia contra, **die Mess** cluet, sed à Pontificio quodam compositum, & Turgurinis hic non tam ad verba & titulos, quam rem ipsam attendentibus ad subscribendum propositum; accedit 6. quod cum verba rebus, non res verbis sint imposita, justum sit voluntates contrahentium potius, quam verborum conceptionem inspicere, *l. ult. C. Quæ res pign: oblig. poss.* cum verborum interpretatio nusquam tantum valeat, ut sensu melior existat *l. 3. C. de liber. præter.* ne voluntas

contrahentium ob verborum subtilitatem impediatur.
*l. un. C. ut actio, ab hered. contra hered. l. 2. §. 1. C. de
 constit. pecun. verborum quippe inanium ratio non est
 habenda l. 9. C. qui admitt. ad bon. poss. cum mens potior
 sit voce dicentis. l. 7. §. 2. de supellect. leg.*

XXVII. Aliud argumentum antagonista in hoc
 consistit, quod circa *Præfecturas communes, art. 2. §. 2. eos,
 qui tempore pacis ab antiqua Religione jam defecere, tolere
 quidem nullo modo autem approbet, ut imposterum quisquam
 ab antiqua Religione ad novam migrare possit, prout è contra
 expresse cavet, plenumque ac liberrimum Jus postliminii re-
 servet, iis, qui de nova ad antiquam veram fidem reverti vo-
 lint. d. art. 2. §. 2.* Ob aber etliche derselben / die den neu-
 en Glauben angenommen / und wieder darvon zu ste-
 hen begehren / und den alten / wahren Christlichen
 Glauben wieder annehmen wolten / daß sie dasselbige
 freyes Urlaub von männiglich ungehindert gut Zug/
 macht und gewalt haben sollen. *concludit ergo; quod si jus
 singulare in uno denotat jus commune in contrario in altero,
 ite m̄q; inclusio unius exclusionem in altero, ergo utriq; Religi-
 ni non eadē vis, potestas ac ratio.* Respondeat hic 1. pro nobis
 experientia & rei, quam ille musteus foederum Helveticor-
 um interpres in controversiam vocat, liberum ad hoc us-
 que tempus exercitium, quæ testantur, non paucos Ponti-
 ficiâ Religione relicta Reformatâ nomen dedisse, 2. quod
 illa verba de Pontificiis solummodo dicantur, non au-
 tem etiam de Reformatis, non inde venit, quasi non ea-
 dem vis, potestas ac ratio hisce competeret, quod luben-
 ter, sed frustra Clavifex ille vellet, sed eorum vera causa
 erat conditio communium illo tempore Provinciarum,
 ubi in Turgovia & Reguscorum, Valle Papismus ferè to-
 tus

tus extinctus, in aliis verò fluctuabat & exterminium minitabatur, dum nempe post primam Pacem Ao. 1529. initam, secundum cujus primum articulum (in quo hæc leguntur verba ; **Was unter den Kirchgenossen / die Meß auff oder abzuthun gemehret wird / darbey soll es biß auff der Kirchgenossen gefallen bleiben**) Missa & Religio Pontificia in plerisque locis per majora fuit deturbata, hinc in secundo Ao, 1531. conclusa Pace Religionis, Pontificii suæ Religioni consulentes, fidei suæ sociis, licet paucioribus, liberum Religionis exercitium, unâ cum Reformatis, quibus exercitium per hoc nequaquam ademptum est, rursus acquisituri hæc, ut & alia omnia, quæ ad rem suam faciebant, Paci inseruerunt. 3. Licet Pacem hanc concludentes Pontificii omninifū Religionem suam dilatare, ac propagare in animo habuerint, nequaquam tamen foedus cum Reformatis, antea pactum rumpere & irritum reddere voluerunt, quod sine dubio factum fuisset, si tam dura & quæ Reformati nunquam concedere potuissent, ut hæc sunt, petuissent; & si illis ab his concessa fuissent, cum tamen non sint, sine dubio Pax hæc brevi ævi fuisset, & hæc malè pacta statim postea aut amicè aut alio medio rursus abolita fuissent; in hoc ergò articulo Pontificiis solummodo rursus conceditur Religionis exercitiū, quod ut supra dictū, iis per majora ademptum fuit; nulli verò eripitur libertas Religione Pontificia relicta ad Reformatos transeundi, **Ob auch dieselben (Pontificii) die Sieben Sacrament wieder auffrichten und halten wollen / daß sie das auch thun sollen und mögen / und dasselbige als wohl halten als NB. der ander Theil die Prædicanten**; his nunc verbis mirum rursus sensum affingere annitur Antagonista p. 31. dum scribit, *sermonem hic esse duntaxat de Præconio ante susceptum bellum subsistentemque Pacem intro-*

E 3

*ducto, ne utiquam verò de Praconio post constitutam Pacem noviter erigendo, neque hoc loco Jus Praconii noviter erigendi concedi, sed limitari potius & in gratiam Catholicorum restringi; sed rursus vano & nullo successu; Nam primùm Pontificii hinc suis hoc Jus expressè vindicarunt, quia putabant, illud à Reformatis iis denegatum esse; Reformati è contra hoc Jus jam tum habuerunt, quotidieque illud exercuerunt, hinc nullam ob causam illud sibi asserere necesse habuerunt, deinde sine dubio in secunda hac transactione articulus transactionis primæ, in quo Reformati Jus illud permittitur, fuisse expressè expunctus, cum alias Pontificii in hac Pace pro lubitu mutarint, quæcunque in rem eorum fore putabant; postremò si Pax hæc solummodò annos duos vel tres valere debuisset, cur non iterum expressè anni hi definirentur; Hinc facile, (cum & multis exemplis probari possèt, quod in triginta vel pluribus locis exercitium Reformatæ Religionis, etiam multis post Pacem Capellanam annis, in Præfecturis communibus stabilitum sit,) rursus assertionem adversarii falsam esse luce clariùs est, consequenterque ei verba sua leviter immutata potiori occinere possèmus Jure, & dicere, *unam Religionem parem esse alteri, utriusque jura eadem decem pedà dimetiri, prærogativisque iisdem exornari.* Nec sanior est ejus ex hisce præmissis facta Conclusio, dum scilicet dicit *Pontificios jure merito, Jura Catholica Judicio Partium vel electorum prius arbitratorum subjuganda* (submittenda dicere volebat) *esse negare; innanis quoque hujus conclusionis probatio, quia illorum Religio sit unicè Vera, indubitata atque sive tempore prior, & quietæ, antiquâ, pacificâ nec interrupta possessione firma semper & in concussa persisterii, in quem finem citat Pacis illius Art. 1. & 2. Verba; sed ad probationem hanc arietes admoveat majores necesse est, cum hæc partim falsâ, partim ad rem parùm facientia;*
Nam*

Nam quid de illorum Religione vera, si Christo placet, sentiendum sit ex Theologicis scriptis patet; equidem vocatur *vera & antiqua*; sed quid tum? nomen habet, non rem ipsam; denique nunquam interrupta possessione firmā semper & inconcussam perstitisse, negat Historia.

XXVIII. Ad sententiam suam utrumque stabilendam Casum ponit sequentem; *si libertas Religionis Reformatorum in Praefecturis communibus à Catholicis obrorto collo in jus rapiatur?* inquit, *an tunc Reformati in Jus vocati iudicio starent, nec ne?* Sententia ejus summa haec est; *Quoties emergente Judicio Parium, aut Arbitrorum in contrarias partes illi discederent, toties Jura suprematūs, quibus quoque Jus Sacrorum intimè insit, ad majorem condominorum numerum revolvi, & ab his litem tunc componi, quum igitur hoc nomine Pontificia Religio in praefecturis communibus Religio Dominans sit, id circa in controversiis circa Reformatā Religionem oriundis, si Judicio Parium in aequales votorum partes distractio nihil decidatur, Pontificios prevalere debere.* Sed Responso in promptu est, dum ille ipse sibi obloquitur p. 46. scribens; *Ea est conditio in systemate foederatorum [cujusmodi Helvetiam esse ipse agnoscit] ut si negotia tractentur, quae communem felicitatem tangunt [quae inter meritò & Religionis negotia numeramus] Pars major non prevaleat minori, neque plura suffragia praeponderent, nisi id ipsum & in quantum in foedere expressum fuerit.* Nunc autem ex Pace hac Religiosa clarum est, eam esse reciprocā (ut ex superioribus patet) quā propter & Pontificia Religio non dominans sed socia est, ita ut Reformatā iisdem cum illa juribus fruatur; imò Religionem Reformatam in Turgovia dominantem potiori jure dixeris, quam post Pacem A. 1529. innitam longè major numerus Communitatum eam receperit, & biennio demum post Pontificia quasi posthliminò pristinam exercendi libertatem

rem recuperarit. Quid autem in casu proposito, ubi paria sunt suffragia, obtineat, satis certum est, nempe nihil actum esse, & rem manere in statu, in quo fuit; in quo tamdiu manet donec mutatio accedat; cum autem major tantum pars mutationem status prioris facere possit, ut ex supra dictis patet, hinc sequitur, si pares sint sententiæ, nihil agi, sed priorem rei statum manere, cum nulla adsit decisio & nesciatur quanam sententia obtinere debeat, dum unaquæque pars æquale jus habeat, & nemo super sit, qui suo calculo majora suffragia efficere queat, v. Illustr. D. Coccej. *Jurispr. publ. C. 8. §. 11.* Accedit & ea ratio, quia ad mutationem non satis est momenti, & par utrinque pondus æqui librio velut rem suspendit, vid. Grot. de *J. B. & P. l. 2. c. 5. §. 18.* Pufend. de *J. N. & G. l. VII c. 2. §. 17.* Quid verò in illo casu Reformati agere debeant, meum non est definire, hoc tamen asserere audeo, eos nequaquam consilio ejus usuros, cum longè aliam viam ostendant Conventiones & Pacta inter illos facta, ut & præcipuè Pax Religiosa ipsa, ut supra visum, quam tamen non in vim Pacti, sed *Legis fundamentalis* valere dicit, cum tamen ex ipsa æquus Lector facillè videre possit, in illa contineri solummodo conventionem & Pactum, quid una Pars alterius Partis religionis sociis in communibus Præfecturis concedere velit, vel nolit, ita ut una, nec altera pars sine consensu alterius in illa ne minimum quidè mutare valeat, nec una præ altera privilegiis & prærogativis ullis gaudeat, cum Transigentes nullam in alios potestatem habeant, & hinc & in explicatione & interpretatione ejusdè pacis unica & vera Mensura est Intentio, & sententia partium Transigentium cum à contractibus, nisi Partis utriusque consensu recedi non potest. *s. C. de Obl. & Act. v. Auth. die Grundvest. P. 3, c. 8.*

XXIX. Ne autem fœderum Helveticorum magnus tantum videatur interpres, vatem etiam agit, dum addit, *in excidium Reip. discordiam banc sive Diversitatem Religionis erupturam esse. nam ex quo Religione dissidere ceperint, rimas egisse concordiam, quã prius valebant.* En tibi Lector, insignem, qua hujus Clavis Autor pollet, Historiarum Helveticarum notitiam. Quasi non Tigurinorum cum cœteris Cantonibus, Bernensium cum Valesianis & Friburgensibus, aliorumque tunc temporis fidei sociorum, cum aliis gesta bella manifestè contrarium, & Helvetios intestinis bellis multò crebrius implicitos fuisse, jam tum, cum uni adhuc parerent Pontifici Romano omnes, probet. Ipsa Helvetia nunquam pacatior & tranquillior, quam ab ipso illo tempore, quo Religionis Divortium fuit introductum, erroris convincit Clavigerum; ante illud enim, ut unda undam sic bellum trahit bellum; ab illa ætate certè adhuc usq; diem nulli orbis Christiani partem clementissimus Deus tam longam pacem & tranquillitatem concessit, quam optamus, ut in posterum quoque quàm gratiosissimè concedat; nec semper Religionis diversitas in excidium Reip. vergit, ut optimè dicit le Conseiller d'Etat l. 1. c. 17. *On a vu plusieurs Royaumes & Principautes se conserver en repos avec l'exercice de deux Religions differentes; mais il n'en a point este venu, qu'ils n'ayent esté ruinez par les cours & durèe des guerres Civiles;* vide & Reinking de R. S. & E. l. 3. cl. 1. c. 1. n. 29 Carpz. de Leg. Reg. Germ. c. 3. sect. 5. & multos alios citatos à Mylero in addit. ad Rumel. P. 3. Diss. 2. corol. 1. Fateor equidem ex Religionis Diversitate nonnunquam quidem dissidia oboriri posse, sed probi nostri Majores quàm sapientissimè iis obviam iverunt Pactis, Reecessibus & Conventionibus, præcipuè autem etiam in Pacis illius Natio-

nalis Religionis Tabulis, quæ si rectæ interpretationi detur locus, si non à male volis contràque Pacificationem hanc manifestè pugnantibus turbarum Æolis Sophisticis artibus intorquerentur, res Helvetiæ certè melius ac pacatius sese haberent. Ad ultima eius verba: *Utrum licitè valideque & ea NB. Imperii & ea NB. Helvetia Pax Religiosa fuerit conclusa, examinare brevitatis non patitur, laudem eorum, quam utraque meretur, exhaustis, si dixeris, fuisse illam & hodie esse malum necessarium.* Ad hæc inquam verba, non alia hic repono, quam ultima quoque verba Pacis illius Religionis; *Diervil wir beyde Partheyen/ uns umb dieser vorgeschriebnen Articuli vereint/ die zwischen uns abgeredt/ beschlossen/ und von beyden Theilen mit guten Treuen zu halten angenommen: So soll nun hiermit alle Neyd/ Feindschaft/ Zweysracht/ Neyd/ Haß und Unwill/ so sich durch Wort und Werck in und vor diesem Krieger erhebt und begeben/ zwischen uns zu beyden Theilen hin/ tod und abseyn/ einander in böser und arger Meinung nicht mehr fürs ziehen noch gedencen/ sonder aller Dingen verziehen sein/ und hinfüro/ ob Gott will/ in ewigen Zeiten einander für gute Freunde und getreue liebe Eydgenossen halten/ und einander mit feilen Rauff/ und sonst in all andere Weg/ als getreue Liebe Eydgenossen sicher und ungebedt durch einander handeln und wandeln/ nach jedes Gelegenheit und Nothdurfft. Quæ quomodo cum cavillationibus Retiarum illius convenient B. L. dijudicandum relinquimus, hicque pedem figimus, & plura de hoc Themate cupientem ad *Historia Ecclesiastica Helvetia* P. III. sæpius laudati D. Hottingeri remittimus. Deus interim, infinita sua gratia, qua me ab incunte ætate persecutus est, studia & conatus meos deinceps etiam proficiat pergat! Ei sit laus, honor & gloria in sempiterna secula!*

COROL.

COROLLARIA.

- I. *Jus Naturæ est immutabile.*
- II. *Jus Gentium secundarium autem est mutabile, & Gentes eo non obligantur.*
- III. *Metus non tollit voluntatem.*
- IV. *Ob denegatum transitum etiam cum exercitu cæteris paribus justa est belli causa.*
- V. *Dantur Respublicæ mixtæ.*
- VI. *In Aristocratiâ, Democratiâ, ut & Systemate Civitatum æque vera Majestas est, ac in Monarchiâ.*
- VII. *Optima Reip. forma est, quæ convenit ingenio cujusq; populi.*
- IIIX. *Forma Imperii Romano-Germanici mixta est ex statu Regio, optimatum & Populari.*
- IX. *Fœdera cum diversæ Religionis sociis inire licet.*
- X. *Fœdus Helveticum est legitime pactum.*
- XI. *Helvetii origine sunt Germani, non Galli.*

XII.

- XII. *Injustè accusantur Helvetii, quasi Nobilium arces, (quarum ultra 800. in illis terris numerabantur) soli & sine causa diruerint.*
- XIII. *Leges forenses Judaeorum malè apud nos dicuntur abrogata.*
- XIV. *Optimè Jure Patrio Tigurino constitutum, Matrimonium & posse dissolvi ex gravibus causis & circumstantiis etiam extra crimen adulterii & malitiosa desertionis.*
- XV. *Si quis virginem appellaverit seinen Schatz / sponsalia inde non probantur, nec si puella de matrimonio interpellata responderit ; Istis auch Fragenswerth ? neque ubique valet illa paræmia.*

*Ist der Singer beringet /
So ist die Jungfrau gedinget.*

ERRATA.

P. 30. lin. 19. post *Conventibus*, lege *Deputatorum*, & p. 32. l. 19. pro *neurorum*, lege *mediorum*.

Märburg, Diss., 1708-78

ULB Halle 3
004 774 71X

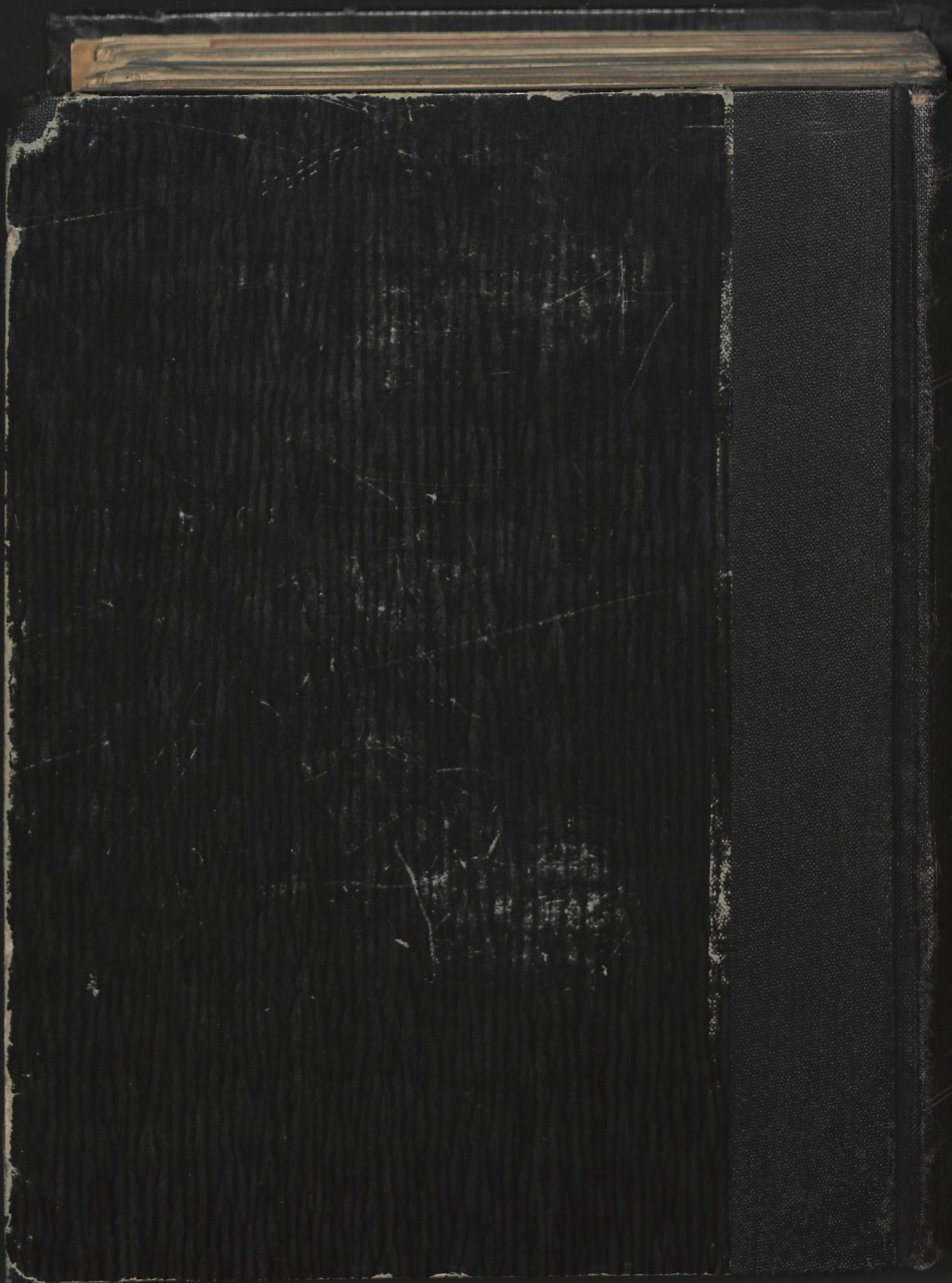

f

TA-70L

nur 6 verknüpft

VP18

C. 78. num. 73. #

DISPUTATIO JURIDICA
DE
PLURALITATE
SVFFRAGIORVM
IN CAUSIS RELIGIONIS

1881

QUAM
DIVINI NUMINIS AUSPICIO
IN
ILLUSTRI CATTORUM ACADEMIA
MARBURGensi,
PRÆSIDE
VIRO AMPLISSIMO, CONSULTISSIMO,
ATQUE EXCELLENTISSIMO, DOMINO
CORNELIO van den VELDE,
J. U. D. ET PROFESSORE ORDINARIO
CELEBERRIMO,
DOMINO, PATRONO, HOSPITE AC PRÆCEPTORE,
OMNI HONORIS CULTU PROSEQUENDO,
Publico Eruditorum Examinis

In Actorum Auditorio.

Ad Diem 9 Augusti MDCCVIII.
submitit

JOHANNES JACOBUS LEO,
Helvetio-Tigurinus,
Responsurus Auctor.

Marburgi Catt. Typis Hæred. Joh. Jodoci Kürfneri, Academ. Typogr.

